

Priznanje stranih pravorijeka

Sečan, Sara

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Law / Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:199:812666>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-17**

Repository / Repozitorij:

[Repository Faculty of Law University of Zagreb](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
PRAVNI FAKULTET
KATEDRA ZA MEĐUNARODNO PRIVATNO PRAVO

Sara Sečan

PRIZNANJE STRANIH PRAVORIJEKA
DIPLOMSKI RAD

Mentorica: izv.prof. dr.sc. Tena Hoško

Zagreb, svibanj 2024.

IZJAVA O IZVORNOSTI

Ja, Sara Sečan , pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključiva autorica diplomskog rada te da u radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova te da se prilikom izrade rada nisam koristila drugim izvorima do onih navedenih u radu.

Sara Sečan

SAŽETAK

Ovaj se rad bavi postupkom priznanja stranih pravorijeka, fokusirajući se na Newyoršku konvenciju i nacionalno zakonodavstvo. Proučavajući pojmove, obilježja i vrste arbitraže, analizira se i uloga pravorijeka u arbitražnom postupku. Posebno se naglašava važnost Newyorške konvencije iz 1958. u postavljanju međunarodnih standarda za priznanje i ovrhu stranih arbitražnih odluka. Paralelno, nacionalno zakonodavstvo, kao što je Zakon o arbitraži, dopunjuje ove standarde i prilagođava ih specifičnostima domaćeg pravnog sustava. Kroz analizu pravnog okvira i postupka priznanja, istražuju se detalji procesa priznanja stranih pravorijeka, uključujući podnošenje zahtjeva i uvjete za priznanje priznatih stranih pravorijeka, te razloge za odbijanje priznanja i ovrhe. Prikazujući sadržaj Newyorške konvencije i nacionalnog zakonodavstva, rad ističe sličnosti i razlike u njihovom pristupu priznanju stranih pravorijeka. U radu se naglašava važnost priznanja stranih pravorijeka za osiguranje pravne sigurnosti i učinkovitog rješavanja međunarodnih arbitražnih sporova. Neminovna je potreba kontinuiranog unaprjeđenja pravnih mehanizama radi osiguranja pravne sigurnosti u međunarodnim poslovnim odnosima.

Ključne riječi: arbitraža, arbitražni postupak, pravorijek, priznanje stranih pravorijeka, Newyorška konvencija, Zakon o arbitraži

SUMMARY

This paper addresses the process of recognizing foreign arbitral awards in international arbitration, focusing on the New York Convention and national legislation. By examining the concepts, characteristics, and types of arbitration, it also analyzes the role of awards in the arbitration process. The importance of the 1958 New York Convention in establishing international standards for the recognition and enforcement of foreign arbitral awards is particularly emphasized. Concurrently, national legislation, such as the Arbitration Act, complements these standards and adapts them to the specifics of the domestic legal system. Through an analysis of the legal framework and the recognition process, the paper explores the details of the recognition of foreign awards, including the submission of requests, the conditions for recognition and enforcement of recognized foreign awards, and the grounds for refusing recognition and enforcement. By presenting the content of the New York Convention and national legislation, the paper highlights the similarities and differences in their approaches to the recognition of foreign awards. The importance of recognizing foreign awards for ensuring legal certainty and the effective resolution of international arbitration disputes is emphasized. There is an inevitable need for continuous improvement of legal mechanisms to ensure legal certainty in international business relations.

Keywords: arbitration, arbitration proceedings, award, recognition of foreign awards, New York Convention, Arbitration Act

Sadržaj:

1. UVOD	1
2. ARBITRAŽA	2
2.1. Arbitraža – pojam i obilježja	2
2.2. Arbitražni postupak	5
2.3. Sporazum o arbitraži	6
2.4. Vrste arbitraže	7
3. PRAVORIJEK	12
4. VAŽNOST NEWYORŠKE KONVENCIJE	14
5. ZAKON O ARBITRAŽI KAO GLAVNI IZVOR HRVATSKOG ARBITRAŽNOG PRAVA	17
6. PRIZNANJE STRANOG PRAVORIJEKA	18
6.1. Pojam priznanja stranog pravorijeka	18
6.2. Pravni okvir priznanja	18
6.2.1. Priznanje pravorijeka prema Newyorškoj konvenciji	18
6.2.2. Priznanje pravorijeka prema hrvatskom zakonodavstvu	20
6.3. Svrha priznanja stranog pravorijeka	21
7. POSTUPAK PRIZNANJA STRANOG PRAVORIJEKA	23
7.1. Podnošenje zahtjeva za priznanje	23
7.2. Uvjeti za priznanje stranog pravorijeka	23
7.3. Razlozi za odbijanje priznanja i ovrhe	25
7.3.1. Razlozi za odbijanje na zahtjev stranke	26
7.3.2. Razlozi za odbijanje na koje sud pazi po službenoj dužnosti	29
8. ZAKLJUČAK	31
LITERATURA	33

1. UVOD

U međunarodnom poslovnom okruženju, rješavanje sporova između stranih subjekata često zahtijeva primjenu arbitražnih postupaka. Arbitraža, kao alternativni način rješavanja sporova, omogućava strankama fleksibilnost, privatnost i brzinu u postizanju konačne odluke. Jedan od ključnih elemenata u arbitražnom postupku jest priznanje stranih pravorijeka, što predstavlja proces priznanja i ovrhe arbitražnih odluka donesenih u drugim državama. U tom kontekstu, ključnu ulogu postavljajući međunarodne standarde za priznanje i ovrhu stranih arbitražnih odluka igra Konvencija za priznanje i ovrhu stranih arbitražnih pravorijeka (dalje Newyorška konvencija)¹

Ovaj rad istražuje pravni okvir i postupak priznanja stranih pravorijeka, fokusirajući se na Newyoršku konvenciju i nacionalno zakonodavstvo, u prvom redu Zakon o arbitraži.² Kroz analizu pojma arbitraže, pravila arbitražnog postupka, vrsta arbitraže te ključnih elemenata postupka priznanja, razmatrat će se kako međunarodni standardi i nacionalni propisi doprinose stvaranju povoljnog okruženja za rješavanje sporova u međunarodnom poslovanju.

Ovaj se rad sastoji od osam cjelina. Nakon uvodnog dijela rada, u drugom poglavlju detaljno su opisani pojmovi i obilježja arbitraže, uključujući dobrovoljnu i prisilnu arbitražu, arbitražni postupak, sporazum o arbitraži te vrste arbitraže. Treće poglavlje posvećeno je pravorijeku kao ključnom elementu arbitražnog postupka. Četvrto poglavlje analizira Newyoršku konvenciju iz 1958. godine, ističući njezinu važnost u kontekstu priznanja i ovrhe stranih arbitražnih odluka. U petom poglavlju obrađen je Zakon o arbitraži, koji dopunjuje međunarodne standarde u reguliranju arbitražnih postupaka. Šesto poglavlje istražuje priznanje stranog pravorijeka, razmatrajući njegov pojam, pravni okvir prema Newyorškoj konvenciji i hrvatskom zakonodavstvu, kao i razloge za priznanje. Sedmo poglavlje detaljno opisuje postupak priznanja stranog pravorijeka, uključujući podnošenje zahtjeva i uvjete za priznanje pravorijeka. Također, kroz rad se daje prikaz Newyorške konvencije i nacionalnog zakonodavstva ističući njihove sličnosti i razlike u reguliranju priznanja stranih pravorijeka. Posljednje poglavlje je zaključak rada.

¹ Newyorška konvencija o priznanju i ovrsi stranih arbitražnih pravorijeka iz 1958. (SL MU 11/81; NN MU 4/94.),

<https://www.hgk.hr/documents/newyorskakonvencijaiz1958395772707d266af-15c765b4311f89.pdf>
(dalje: NYK)

² Zakon o arbitraži (NN br. 88/01) (dalje: ZA)

2. ARBITRAŽA

U drugom poglavlju istražuju se različiti aspekti arbitraže, pri čemu je fokus na njezine osnovne koncepte i proceduralne detalje. Arbitraža, kao metoda rješavanja sporova, obuhvaća i dobrovoljne i prisilne oblike, svaki s vlastitim karakteristikama i implikacijama. Analizom arbitražnog postupka, istražuju se različite faze, od formiranja arbitražnih sporazuma do donošenja arbitražnih odluka. Važnost arbitražnih sporazuma kao temelja arbitražnih procesa dodatno se razmatra. Također, klasificiraju se i objašnjavaju različite vrste arbitraže unutar pravnog okvira, ističući njihove jedinstvene karakteristike i primjene. Ovim se poglavljem nastoji pružiti razumijevanje arbitraže kao ključnog mehanizma za rješavanje sporova, kako u domaćem, tako i u međunarodnom kontekstu.

2.1. Arbitraža – pojam i obilježja

Arbitraža predstavlja način rješavanja sporova u kojem treća, nepristrana osoba, poznata kao arbitar, donosi odluku o sporu koja je obvezujuća za obje strane. Riječ arbitraža dolazi iz engleskog "arbitration", francuskog "arbitrage" i talijanskog "arbitrato". Arbitražno tijelo, koje nije državno, može se sastojati od jedne ili više osoba koje su strane odabrale zajedničkim sporazumom. Strane dragovoljno prihvaćaju odluku ovog tijela, a zakon tretira tu odluku kao pravomoćnu sudsku presudu.³

Prema Zakonu o arbitraži, arbitraža je oblik suđenja pred arbitražnim sudom, bez obzira na to organizira li je arbitražna ustanova ili ne.⁴ Domaća arbitraža se odnosi na arbitražu koja se provodi na teritoriju Republike Hrvatske.

Arbitraža ima dvije ključne karakteristike:

- odluka koju donosi arbitražni sud smatra se presudom jer uključuje primjenu pozitivnog prava na konkretan spor.
- odluka je obvezujuća za stranke i mora se provesti.⁵

„Ovaj proces pruža strankama mogućnost da izaberu suce koji će nepristrano i pravedno riješiti njihov spor, temeljem zakonskih odredbi.“⁶

³ Sesar, M. (2011). *Praktikum arbitražnog prava*, Split: Pravni fakultet, str.1

⁴ ZA, čl.2

⁵ Bakotić, B., Seršić, M., Vukas, B. (2007). *Međunarodno pravo 3*, Zagreb: Školska knjiga, str.25

⁶ Triva, S., Uzelac, A. (2007). *Hrvatsko arbitražno pravo - Komentar Zakona o arbitraži i drugi izvori hrvatskog arbitražnog prava*, Zagreb: Narodne novine, str. 23.

Arbitraža predstavlja sredstvo mirnog rješavanja sporova, zasnovano na sporazumu stranaka da će svoj spor predati na odlučivanje arbitražnom tijelu. Prednosti arbitraže uključuju fleksibilnost i brzinu postupka, mogućnost održavanja postupka u tajnosti te smanjen utjecaj prethodnih međunarodnih presuda na odluke arbitražnih vijeća. Ovaj način rješavanja sporova omogućava strankama veću kontrolu nad postupkom, uključujući izbor arbitara, te često dovodi do efikasnijeg i manje formalnog procesa u usporedbi sa sudskim postupcima. Arbitraža također omogućava strankama da izbjegnu dugotrajne i često skupe sudske procese, što je posebno važno u međunarodnim trgovačkim sporovima gdje su brzina i povjerljivost ključni faktori.⁷

Arbitraža je, dakle, način rješavanja sporova između osoba u pravnom odnosu. Sudac nedržavnog karaktera koji rješava spor naziva se arbitar. Najvažnija značajka arbitraže je privatno rješavanje sporova. Arbitražna odluka izjednačena je sa sudskom odlukom, tako da je arbitraža svojevrsna paralelna institucija sa sudom. Može li arbitraža riješiti spor ovisi o svakoj zemlji zasebno. Arbitražno pravo je disciplina koja se stalno razvija, jer država arbitražu ne uređuje detaljno, već je praksa kreira.⁸

Jedna od ključnih karakteristika arbitraže jest da stranke imaju značajnu autonomiju u izboru arbitara. Stranke mogu neposredno imenovati arbitre ili odrediti osobu ili instituciju koja će to učiniti u njihovo ime, čime zadržavaju ključni utjecaj na sastav arbitražnog suda. Ovi arbitri su obično osobe od povjerenja strana i visoko su specijalizirani za specifična područja prava ili industrije koja su predmet spora. Institucionalni arbitražni sudovi često nude liste preporučenih arbitara, koje služe kao smjernice za izbor, ali stranke nisu obavezne imenovati arbitre s tih listi, čime zadržavaju fleksibilnost u svom izboru.⁹

Arbitražne stranke često imaju mogućnost odrediti materijalno pravo koje će se primijeniti u njihovom sporu, što je jedna od glavnih prednosti arbitraže u odnosu na državni sud. Ova autonomija izbora prava omogućava strankama da biraju pravo koje smatraju najprikladnijim za svoj specifični spor.¹⁰

Važno je napomenuti da stranke također mogu odabrati procesno pravo koje će se primjenjivati u arbitražnom postupku. Ova mogućnost dodatno naglašava autonomiju stranaka,

⁷ Vuk, T. (2019). *Arbitraža kao sredstvo mirnog rješavanja sporova s posebnim osvrtom na hrvatsko-slovenski granični spor*, *Poredbeno pomorsko pravo*, 58(173), str.67.

⁸ Sikirić, H. (2013). Pravo mjerodavno za objektivnu arbitralnost. U: Uzelac, A., Garašić, J., Maganić, A. *Liber amicorum Mihajlo Dika : zbornik radova u čast 70. rođendana prof. dr. sc. Mihajla Dike*, Zagreb: Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, str. 501.

⁹ Ibid.

¹⁰ Sajko, K., O. (2020). O arbitralnosti u komparativnoj arbitraži – Neke napomene, *Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu*, 60(5), 962.

jer procesna pravila često igraju ključnu ulogu u njihovoj odluci da se opredijele za arbitražu. Stranke mogu, na primjer, odabrati pravila specifična za određene arbitražne institucije ili propise građanskog procesnog prava određenih zemalja. Ovo je posebno važno za ad hoc arbitraže, koje nemaju vlastita tijela i specifične propise.¹¹

U arbitražnim postupcima moguće je koristiti i određene institute iz različitih zakona procesnog prava, što omogućava strankama dodatnu fleksibilnost u prilagođavanju postupka svojim potrebama.

Ovaj pristup omogućava strankama ne samo da osiguraju pravdu prema pravu koje preferiraju, već i da optimiziraju učinkovitost i pravednost postupka, izbjegavajući rigidnost i formalizam koji ponekad karakteriziraju sudske postupke.¹²

Jedna od bitnih karakteristika arbitraže je da je ona u pravilu jednostupanjski postupak, a iznimke su kada je u arbitražnom postupku predviđena dvostupanjska ocjena.¹³ Stranke se odlučuju na arbitražu kako bi što prije okončale međusobni spor, u pravilu prihvaćaju prvostupanjsku arbitražnu odluku izjednačavajući je s pravomoćnom sudskom presudom.

„Arbitri koji su osobe od povjerenja stranaka ujedno su u pravilu i eksperti za područje u kojemu sude.“¹⁴ Relativna nevezanost za sustav državnog prava pruža arbitrima mogućnost da nađu pravičnije rješenje čak i u situacijama u kojima ih stranke izričito ne ovlašćuju da sude po kriterijima pravičnosti.

Arbitraža se obično povjerava vijeću od nekoliko arbitara (tri, pet ili više). Stranke dogovorom imenuju suca pojedinca ili sastavljaju arbitražno vijeće, pri čemu često svaka stranka imenuje jednak broj članova vijeća. Ugovori često predviđaju način postupanja u slučaju nesporazuma pri imenovanju arbitara, poput namjernog izbjegavanja imenovanja od strane jedne stranke.¹⁵

Nikoga se ne može prisiliti da protivno svojoj volji prihvati arbitriranje, tako i imenovanje postaje valjano tek kada ga imenovani arbitar prihvati.¹⁶ „Izjavu o prihvaćanju arbitar može dati pismeno, što može obaviti i tako da potpiše ugovor stranaka o arbitraži.“¹⁷

Stranke se odlučuju za arbitražu jer im ona pruža sigurnost da će njihov spor rješavati specijalizirani arbitri kojima vjeruju. Očekuju da će odluka biti donesena brzo, bez mogućnosti

¹¹ Ibid.

¹² Ibid.

¹³ Andrassy, J., Bakotić, B., Seršić, M., Vukas, B. (2006). *Međunarodno pravo*, sv.3, Zagreb: Školska knjiga, str.26.

¹⁴ Triva, S., Uzelac, A., Op., cit., bilj(6), str.23.

¹⁵ Bakotić et al, Op., cit., bilj(5), str.27.

¹⁶ Triva, S., Uzelac, A., Op., cit., bilj(6), str.93.

¹⁷ ZA, čl. 11.t.1.

žalbe, te da će cijeli postupak ostati povjerljiv. Ove prednosti čine arbitražu privlačnom opcijom za rješavanje sporova.

2.2. Arbitražni postupak

U arbitražnom postupku primjenjuje se procesno pravo koje stranke odrede. To znači da su stranke autonomne u odlučivanju koje će se procesno pravo upotrijebiti. Ovo može uključivati određene pravilnike važeće u postupcima pred institucionalnim arbitražama ili zakonske propise građanskog procesnog prava u određenim državama. Posebice kod ad hoc arbitraža, koje nemaju svoje organe niti pravilnike, ovo je od posebne važnosti.¹⁸

Arbitražni postupak može koristiti pojedine institute iz zakona procesnog prava, omogućujući fleksibilnost u primjeni odgovarajućih pravila za rješavanje sporova. Važna karakteristika arbitraže je jednostupanjski postupak, s iznimkama kada je predviđeno dvostupanjsko sudovanje. Stranke često biraju arbitražu kako bi ubrzale rješavanje spora, prihvaćajući prvostupanjsku arbitražnu odluku kao pravomoćnu sudsku presudu.

Jedan od ključnih razloga za odabir arbitraže je tajnost postupka, što štiti poslovni i drugi ugled stranaka. Također, nema arbitraže bez sporazuma stranaka, koji mora biti pisan. Često se kaže da stranke biraju arbitražu jer vjeruju da „svaka stranka neće sve izgubiti, ali niti sve dobiti.“¹⁹

Brzina postupka je jedan od najvažnijih razloga za odabir arbitraže. Sporost sudskih postupaka zajednička je mnogim pravnim sustavima svijeta, dok je arbitraža idealna za brzo rješenje spora.

Mjesto usmene rasprave pred arbitražom je u pravilu sjedište arbitraže, no može se održati i na drugom mjestu ako je to svrsishodno. Sjedište arbitraže odnosi se na mjesto gdje arbitri donose odluku, što je bitno u međunarodnom trgovačkom pravu jer arbitraža nema stalno sjedište niti *lex fori*.²⁰ Sjedište arbitraže može se razlikovati od mjesta stalnih organa institucionalne arbitraže, a stranke mogu dogovoriti da mjesto arbitraže bude u drugoj državi. Nakon pokretanja postupka, stranke ne mogu promijeniti mjesto arbitraže izvan države gdje je postupak započet.²¹

¹⁸ International Trade Centre. (2003). *Arbitraža i alternativno rješavanje sporova*, Hrvatska gospodarska komora, str. 86.

¹⁹ Babić, D. (2006). Arbitraža u inozemstvu u sporovima bez međunarodnog obilježja, *Pravo i porezi*, 11, str. 47.

²⁰ Borić, Ž. (2009). O arbitraži-arbitrabilnost, ugovor o arbitraži, stranke, arbitražni sud i postupak, *Pravo i porezi*, Zagreb, 1, str. 94.

²¹ Pravilnik o arbitraži pri Stalnom arbitražnom sudištu Hrvatske gospodarske komore (Zagrebačka pravila), Narodne novine br. 129/2015

U arbitražnom postupku minimalno sudjeluju državni organi i sudovi, što je jedan od razloga za odabir arbitraže. Intervencija suda je minimalna, uključujući molbe, preslušavanje svjedoka, pobijanje arbitražne odluke, te rijetko imenovanje suca državnog suda za arbitra. Brzina djelovanja je ključna prednost arbitraže, uz minimalne formalnosti i mogućnost donošenja odluka bez glavne rasprave, samo na temelju spisa.²²

Arbitražni suci često imaju specijalizirana znanja za rješavanje određenih sporova, što osigurava pravednu i poštenu odluku. Stranke obično unaprijed prihvaćaju odluku arbitra kao pravomoćnu sudsku presudu.

Sporove najčešće rješava jedan arbitar, kojeg stranke imenuju u sporazumu o arbitraži. Arbitar daje izjavu i biografiju, koje se šalju strankama na odobrenje. Ako spor rješavaju tri arbitra, stranke imenuju svoje arbitre, a trećeg arbitra biraju preostala dva arbitra ili ga imenuje nadležna arbitražna institucija prema svojim pravilima. Ako stranke ne imenuju arbitre, imenovanje može preuzeti stalna arbitraža prema svojim pravilima. Imenovani arbitri dostavljaju izjavu o nepristranosti i životopis strankama, koje imaju rok za odgovor. Ukoliko nije određeno hoće li spor rješavati jedan ili tri arbitra, pravilnici propisuju kriterije za ovu odluku.²³

2.3. Sporazum o arbitraži

Arbitražni postupak ne može se provesti bez sporazuma obiju strana uključenih u spor. Ovaj sporazum mora biti dokumentiran u pisanom obliku kako bi bio valjan.²⁴

Svaka država prihvaća pisani dogovor kojim se stranke obvezuju iznijeti na arbitražu sve sporove ili neke od sporova koji nastanu ili mogu nastati između njih temeljem određenog pravnog odnosa, bilo ugovornog ili izvanugovornog, koji se odnosi na pitanja pogodna za rješavanje arbitražom.

Pisani sporazum znači arbitražnu klauzulu uključenu u ugovor ili kompromis, potpisan od stranaka ili sadržan u razmijenjenim pismima ili telegramima.²⁵

Prema Zakonu o arbitraži, sporazum o arbitraži definira se kao „pisani sporazum kojim se stranke obvezuju iznijeti na arbitražu sve ili neke sporove koji nastanu ili mogu nastati između

²² Sajko, K., O., Op., cit., bilj(10),str. 963.

²³ Ibid.

²⁴Babić, D., op.,cit.,bilj(19), str.47.

²⁵ Bermann, G. A. (2017). *Recognition and enforcement of foreign arbitral awards: The application of the New York Convention by national courts*, Columbia Law School, str. 46.

njih u vezi određenog pravnog odnosa (ugovornog ili izvanugovornog).“²⁶Ovaj sporazum može biti u obliku arbitražne klauzule u ugovoru ili kao zaseban ugovor.

Najčešći oblik ugovora o arbitraži je klauzula o arbitraži. Ona se nalazi unutar glavnog ugovora sklopljenog između stranaka.²⁷ Kompromis, kao drugi oblik arbitražnog ugovora, sklapa se nakon što je već došlo do spora među strankama kao poseban ugovor. Potpisivanjem takvog ugovora se isključuje nadležnost državnog suda.²⁸ Može se zaključiti, dakle, da je kompromis specifičan arbitražni sporazum sklopljen za već nastali spor, dok kompromisna klauzula označava arbitražnu klauzulu uključenu u glavni ugovor, koja predviđa rješavanje budućih sporova putem arbitraže.

2.4. Vrste arbitraže

U nastavku će biti riječi o vrstama arbitraža. Istaknut će se koje su najčešće vrste arbitraže koje se mogu susresti u praksi i značaj arbitraže za brže rješavanje sporova.

Ad hoc arbitraža je oblik arbitraže koji se koristi za jednokratnu upotrebu i nastaje specifično za pojedini spor.²⁹ Stranke samostalno formiraju arbitražni tribunal i određuju pravila postupka. Prednost ad hoc arbitraže je u prilagodljivosti strankama, dok nedostatak leži u potrebi stranaka da organiziraju administrativne detalje poput dostavljanja dokumenata i osiguranja prostora za rasprave.³⁰ Institucionalne arbitraže, s druge strane, imaju stalna pravila i administrativnu podršku institucije koja pruža arbitražne usluge.³¹ Ono što je najveća prednost institucionalnih arbitraža jest to da stranke i arbitre oslobađaju pravno-organizacijskih i tehničkih poslova. Institucionalna arbitraža može voditi korespondenciju sa strankama, skrbiti o dostavljanju pismena, a često će se i ročišta održavati u njenim prostorijama. Za ove usluge, institucija će naplatiti i određenu cijenu, tako da je sasvim legitimno pitanje da li se strankama koje ugovaraju arbitražu više isplati da ugovore ad hoc tribunal ili da za to izaberu neku arbitražnu instituciju. Tarifnici arbitražnih institucija daju dosta preciznu procjenu o tome koliko će iznositi administrativne naknade i naknade za rad arbitara, dok je kod ad hoc arbitraža teže unaprijed iznositi takve procjene.³² Postojeći institucionalni sustav, poput ICC arbitraže, pruža strankama organizacijsku pomoć, ali po cijeni. U svijetu postoje i specijalizirane

²⁶ ZA, čl.6.

²⁷ Triva, S. Dika, M. (2004). *Gradansko parnično procesno pravo*, Zagreb: Narodne Novine, str. 868

²⁸ Ilešić, M. (1994). Arbitražni sporazum, *Privreda i pravo*, 33(3/4), 200-221., str. 201

²⁹ Knežević, G., Pavić, V. (2013). *Arbitraža i ADR*, Beograd: Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu, str. 23.

³⁰ Redfern, A., Hunter, M. (2004). *Law and Practice of International Commercial Arbitration*, 4. izdanje, London: Sweet and Maxwell, str. 59.

³¹ Knežević, G., Pavić, V., op., cit., bilj(29), str. 24.

³² Ibid.

arbitraže, poput sportskih ili pomorskih arbitraža, koje se bave specifičnim vrstama sporova. Izbor između ad hoc i institucionalne arbitraže ovisi o preferencijama stranaka i prirodi spora.³³ Ad hoc arbitraža je fleksibilnija i prilagodljivija jer se formira za svaki pojedinačni spor, omogućavajući strankama da samostalno odaberu arbitre i pravila postupka. To omogućuje veću autonomiju strankama i potencijalno smanjenje troškova. Međutim, nedostatak ad hoc arbitraže je što ovisi o suradnji stranaka i njihovih zastupnika te može biti manje učinkovita u nedostatku takve suradnje. Također, organizacija ad hoc arbitraže zahtijeva vrijeme i novac stranaka kako bi se dogovorili oko sastava arbitraže i pravila postupka.³⁴ S druge strane, institucionalna arbitraža pruža veću administrativnu podršku i strukturu jer se provodi putem institucija koje imaju stalna pravila i osoblje za podršku. Ovo može uključivati konstituiranje arbitražnog suda, plaćanje troškova arbitraže i osiguranje materijalnih uvjeta za vođenje postupka. Institucionalna arbitraža također može osigurati rješenja za slučajeve u kojima jedna od stranaka odbija sudjelovati u postupku ili na drugi način opstruira vođenje postupka. Međutim, institucionalna arbitraža može biti skuplja jer se pristojbe za arbitražu i visina honorara arbitara određuju prema vrijednosti predmeta spora. Također, postupak institucionalne arbitraže može biti birokratiziran s nerealno kratkim rokovima, što može predstavljati izazov za stranke.³⁵ U odnosu na sudjelovanje u postupku, ad hoc arbitraža omogućuje veću slobodu izbora arbitara i prilagodljivost postupka, dok institucionalna arbitraža može imati subjektivne granice arbitražnog sporazuma koje ograničavaju sudjelovanje određenih osoba. Također, problemi vezani za spajanje postupaka mogu biti teže prevladati u institucionalnoj arbitraži.³⁶ Iako su obje forme arbitraže prihvaćene u zakonodavstvu i imaju svoje prednosti i nedostatke, izbor između ad hoc i institucionalne arbitraže često ovisi o preferencijama stranaka, prirodi spora i percipiranoj učinkovitosti.

Nadalje, može se govoriti o unutarnjim i međunarodnim arbitražama. U nekim pravnim sustavima ne razlikuju se jasno unutarnje i međunarodne arbitraže, dok drugi razlikuju arbitraže s elementima inozemnosti. Elementi koji određuju međunarodnu arbitražu uključuju različito državljanstvo stranaka ili prebivalište, prava i obveze stranaka te mjesto arbitraže. UNCITRAL model zakona o međunarodnoj trgovačkoj arbitraži navodi četiri kriterija za međunarodnu

³³ Ibid., čl.25.

³⁴ Redfern, A., Hunter, M. (2004). *Law and Practice of International Commercial Arbitration*, 4. izdanje, London: Sweet and Maxwell, str. 61.

³⁵ Ibid.

³⁶ Trajković, M. (2000). *Međunarodno arbitražno pravo*, Beograd: Pravni fakultet, str. 76.

arbitražu, kombinirajući subjektivne i objektivne faktore.³⁷ Primjerice, arbitraža se smatra međunarodnom ako stranke imaju sjedište u različitim državama. Osim toga, ako je bitan dio obveza u inozemstvu ili ako je mjesto povezano s predmetom spora, arbitraža se također smatra međunarodnom. Arbitraža može biti međunarodna i ako stranke dogovore sjedište arbitraže u trećoj zemlji.

Domaća arbitraža je definirana kao ona koja je pod nadležnošću domaćih sudova i čija odluka ima istu pravnu snagu kao i sudsko rješenje.³⁸ S druge strane, strana arbitraža podrazumijeva arbitražu čija odluka zahtijeva postupak priznanja kako bi imala pravnu snagu, a superviziju nad tim odlukama vrše strani sudovi. Nacionalnost stranaka ili arbitara nije više ključan faktor u određivanju podrijetla arbitraže i njezine odluke. Umjesto toga, procesni i teritorijalni kriteriji su glavni. Procesni kriterij određuje nacionalnost arbitraže i odluka na temelju procesnog prava koje se primjenjuje, dok se teritorijalni princip fokusira na sjedište arbitraže ili mjesto gdje je donesena odluka. Većina modernih nacionalnih zakona pridržava se teritorijalnog kriterija.³⁹ Odluka arbitraže treba biti odvojena od nacionalnih pravnih ograničenja i nadzora nacionalnih sudova, posebno kako bi se omogućila primjena međunarodnog trgovinskog prava. Sjedište arbitraže može biti proizvoljno odabrano, što naglašava transnacionalnu prirodu arbitraže.

Ponekad se pravi razlika i između arbitraže kao općeg pojma i trgovačke arbitraže. Razlozi za ovakvo razlikovanje su brojni. Povijesno, arbitraža se paralelno razvijala na dva fronta: kao arbitraža javnog prava, za koju je najčešća denominacija bila prosto „međunarodna arbitraža“ (*international arbitration*) i arbitraža među poslovnim subjektima, kao prikladniji način rješavanja poslovnih, trgovačkih sporova (*international commercial arbitration*).⁴⁰ Trgovačka arbitraža proizlazi iz potrebe za rješavanjem sporova među poslovnim subjektima, gdje je autonomija volje ključna. Ovaj oblik arbitraže često je manje ograničen zakonima u usporedbi s građanskim odnosima. Iako je arbitraža prvotno bila povezana s trgovačkim odnosima, postupno se proširila i na ostale građanske sporove.⁴¹ Međutim, mnogi zakoni i pravila i dalje govore samo o trgovačkoj arbitraži. Na primjer, francuski zakon ograničava arbitražu na međunarodne trgovačke interese, dok Newyorška konvencija olakšava priznanje arbitražnih

³⁷ UNCITRAL (1985). *Model Law on International Commercial Arbitration (1985), with amendments as adopted in 2006.*, čl. 1 (3) (a) Dostupno na:

https://uncitral.un.org/en/texts/arbitration/modellaw/commercial_arbitration

³⁸ Sajko, K., op., cit., bilj(10), str. 39.

³⁹ Goldštajn, A., Triva, S. (1987). *Međunarodna trgovačka arbitraža*, Zagreb: Informator, str. 69.

⁴⁰ Triva, S., Uzelac, A., op., cit., bilj(6), str.58.

⁴¹ Babić, D., op., cit., bilj(19), str.54.

odluka, ali s mogućnošću da se to ograniči na trgovačke sporove. Europska konvencija o međunarodnoj trgovačkoj arbitraži također se primjenjuje na trgovačke arbitraže.⁴²

Postoje specijalizirane institucionalne arbitraže koje pružaju usluge članicama određenih udruga ili se fokusiraju na sporove koji se odnose na određene proizvode ili industrije. Primjeri uključuju arbitraže u vezi s prometom sirovina ili arbitraže na posebnim tržištima.⁴³ Ove arbitraže, poput onih kod Udruženja za promet žitaricama ili Londonske burze metala, često rješavaju sporove koristeći specifično znanje i iskustvo, često djelujući više kao vještaci nego kao klasični arbitri. Liste arbitara u ovim institucijama sastoje se od eksperata s uskim profilom, što dodatno naglašava stručnost u postupku.⁴⁴

Postoje različite klasifikacije arbitraža koje se ne oslanjaju samo na stalnost ili specijalnost u poslovanju. Na primjer, razlikuju se formalne i neformalne arbitraže ovisno o pravilima postupka koje primjenjuju. Također, postoje administrirane i neadministrativne arbitraže, što se odnosi na prisustvo administracije koja podržava arbitražni postupak.⁴⁵ Arbitraže se također mogu podijeliti na otvorene i zatvorene, ovisno o tome jesu li otvorene za stranke iz različitih zemalja ili ograničene samo na određene stranke. Još jedna podjela je na arbitraže koje prihvaćaju UNCITRAL-ova pravila i one koje ih ne prihvaćaju. Ove klasifikacije osiguravaju različite pristupe rješavanju sporova prema različitim potrebama i uvjetima stranaka.⁴⁶

Dobrovoljna arbitraža treba biti razlikovana od tzv. prisilne arbitraže (engl. compulsory arbitration), koja se strankama nameće zakonom. Arbitraža, kao alternativni način rješavanja sporova, prihvaćena je u gotovo svim zemljama svijeta i njena primjena kontinuirano raste. Posebno je značajna na području međunarodnih trgovačkih odnosa, gdje je značajno doprinijela razvoju autonomnog prava međunarodne trgovine, poznatog kao *lex mercatoria*.⁴⁷

Ad hoc i institucionalna arbitraža su dva glavna oblika arbitraže. Međutim, prisilna arbitraža, koja se po svojem nazivu može činiti sličnom, suštinski se razlikuje jer izostaje sporazum stranaka. Prisilna arbitraža (compulsory arbitration) se odnosi na tijelo koje je zakonom određeno kao nadležno za rješavanje određenih sporova, bez potrebe za sporazumom među strankama.⁴⁸ „Arbitraža je prisilna samo ako stranke niti jednom svojoj radnjom ne mogu otkloniti njenu nadležnost za rješavanje sporova.“⁴⁹ Prisilna arbitraža se razlikuje od

⁴² Triva, S. (2003). *Arbitraža i alternativno rješavanje sporova: kako rješavati međunarodne poslovne sporove*, Zagreb: Hrvatska gospodarska komora, str. 109.

⁴³ Trajković, M., Op., cit., bilj(36), str. 98.

⁴⁴ Triva, S. Op., cit., bilj(42), str. 120.

⁴⁵ Ibid. str. 121.

⁴⁶ Knežević, G., Pavić, V., op., cit., bilj(29) str. 28.

⁴⁷ Goldštajn, A., Triva, S. Op., cit., bilj(39), str. 61.

⁴⁸ Matana, M. (1984). Arbitražni postupak iz 1536. godine, *Naše more* 31(6), str.275.

⁴⁹ Lović, S. (2016). Prisilne arbitraže, *Pravo u gospodarstvu*, 55(4), str.717.

dobrovoljne arbitraže jer nedostaje pristanak stranaka da svoje sporove riješe pred određenim arbitražnim tijelom i prema pravilima koja same izaberu. Takva arbitraža postoji u Hrvatskoj. Na primjer, Zakon o javnom bilježništvu propisuje obveznu arbitražu između osiguravatelja, Komore javnih bilježnika i Ministarstva pravosuđa u slučaju spora oko uvjeta osiguranja.⁵⁰ Također, Zakon o radu predviđa arbitražu u slučajevima neslaganja radničkog vijeća s odlukom poslodavca o otkazu.⁵¹

⁵⁰ Ibid., str.725.

⁵¹ Ibid., str.727.

3. PRAVORIJEK

Za razliku od Newyorške konvencije koja izričito ne definira pojam pravorijeka, naš Zakon o arbitraži pravorijek definira kao „odluku arbitražnog suda o biti spora.“ Konačni pravorijek je „odluka koja definitivno rješava osnovu i visinu specifičnog zahtjeva.“⁵² Glavno obilježje pravorijeka je što ima svojstvo pravomoćne sudske presude među strankama.

„Sudska presuda može biti deklaratorna, konstitutivna ili kondemnatorna.“⁵³ U pravnom sustavu, presuda je ključan instrument kojim se osigurava pravna sigurnost i ostvarivanje pravde, jer putem nje sudovi rješavaju sukobe i određuju prava i obveze stranaka.⁵⁴

Pravorijeci se mogu klasificirati na različite načine, ovisno o njihovim obilježjima i funkcijama. Deklaratorni pravorijeci utvrđuju postojanje ili nepostojanje određenih pravnih odnosa ili prava, bez mijenjanja postojećeg pravnog stanja. Primjer takvog pravorijeka je onaj kojim se utvrđuje da određeni ugovor vrijedi ili ne vrijedi. Konstitutivni pravorijeci stvaraju, mijenjaju ili ukidaju određena prava ili pravne odnose, dok su kondemnatorni pravorijeci oni kojim se jednoj strani nalaže da nešto učini, trpi ili propusti.⁵⁵

Zakon o arbitraži propisuje da sud može donijeti „djelomične pravorijeke i međupravorijeke. Djelomični pravorijek smatra se samostalnim pravorijekom.“⁵⁶

U slučaju da stranke nisu postigle drugačiji dogovor, svaka strana ima pravo, unutar 30 dana od primitka pravorijeka, obavijestiti drugu stranu i zatražiti od arbitražnog suda donošenje dopunskog pravorijeka za zahtjeve koji su izneseni tijekom postupka, ali nisu bili riješeni. Ako sud procijeni da je zahtjev opravdan, donijet će dopunsku odluku.⁵⁷

Pravorijeci se odlikuju određenim karakteristikama koje ih čine specifičnim pravnim aktima. Osnovna obilježja pravorijeka uključuju:

- pravomoćnost: pravorijek je akt delegirane jurisdikcije, on nije građanskopravna nagodba. On ima prema strankama, ali ne i prema trećima snagu pravomoćne sudske presude .
- ovrha: ovrha pravorijeka odnosi se na mogućnost provođenja pravorijeka putem prisilnog ispunjenja odluke ako stranka protiv koje je pravorijek donesen ne postupi dobrovoljno prema njezinim odredbama .

⁵² ZA, čl.2.

⁵³ Ćiraković, B., Saganić, K. (2017). *Sadržaj i izrada sudskih odluka*, Zagreb: Pravosudna akademija, str.5.

⁵⁴ Ibid., str.7

⁵⁵ Ibid., str.10.

⁵⁶ ZA, čl.30

⁵⁷ Ibid., čl.33.

- obrazloženje: Svaki pravorijek mora biti obrazložen, što znači da sud mora navesti razloge i pravne temelje na kojima se zasniva odluka. Obrazloženje omogućuje strankama razumijevanje odluke i pruža osnovu za moguću žalbu .
- javnost: U pravilu, pravorijeci se donose u javnom postupku i moraju biti dostupni javnosti, osim u iznimnim slučajevima kada zakon ili sud odluče drugačije radi zaštite privatnosti ili sigurnosti stranaka .⁵⁸

Pravorijek je temeljni instrument arbitražnog sustava koji omogućava rješavanje sporova i ostvarivanje pravde, a njegove vrste i obilježja ključni su za razumijevanje arbitraže i pravne sigurnosti.

Prema Zakonu o arbitraži, pravorijek se donosi na mjestu arbitraže i mora biti u pisanom obliku. Obrazloženje pravorijeka je obavezno, osim ako su se stranke dogovorile da nije potrebno ili ako je pravorijek donesen na temelju nagodbe prema članku 29. Zakona o arbitraži. Pravorijek mora sadržavati datum i mjesto donošenja. Izvornik i sve prijepise pravorijeka moraju potpisati svi članovi arbitražnog vijeća ili arbitar pojedinac. U slučaju da neki arbitar uskrati potpis, pravorijek je ipak valjan ako ga potpiše većina članova vijeća, uz napomenu o uskraćivanju potpisa. Pravorijek donesen u okviru arbitražne ustanove dostavlja strankama ta ustanova, dok u ostalim slučajevima pravorijek strankama dostavlja arbitražni sud.⁵⁹ Odluka arbitražnog suda prema strankama ima snagu pravomoćne sudske presude, osim u slučaju kada su se stranke izričito dogovorile da se pravorijek može osporavati pred višim arbitražnim sudom.⁶⁰

⁵⁸ European justice (2024). *Kako se može izvršiti sudska odluka?*. Dostupno na: <https://e-justice.europa.eu/printContentPdf.do?printPdfAll=1&plang=hr&idTaxonomy=52&action=printContentPdf&initExpCourtRes=1&useContId=68895> , str.2

⁵⁹ ZA, čl.30.

⁶⁰ Ibid., čl.31.

4. VAŽNOST NEWYORŠKE KONVENCIJE

Konvencija o priznanju i ovrsi stranih arbitražnih odluka, poznata kao Newyorška konvencija, usvojena je 10. lipnja 1958. na diplomatskoj konferenciji Ujedinjenih naroda, a stupila je na snagu 7. lipnja 1959. Konvencija obvezuje sudove država ugovornica da poštuju privatne arbitražne sporazume te priznaju i provedu ovrhu nad odlukama donesenim u drugim državama ugovornicama. Široko je prihvaćena kao temeljni dokument za međunarodnu arbitražu, a primjenjuje se na arbitraže koje se ne smatraju domaćim u zemlji u kojoj se traži priznanje i ovrha.⁶¹

Newyorška konvencija o priznanju i ovrsi stranih arbitražnih odluka zaista je vrlo uspješna. Trenutno, 172 države su ugovornice Konvencije (stanje na dan 24.5.2024.), što je čini jednim od najvažnijih međunarodnih instrumenata za poticanje međunarodne trgovine i ulaganja.⁶² Zakoni o arbitraži temeljeni na UNCITRAL Modelu zakona o međunarodnoj trgovačkoj arbitraži često su usklađeni s odredbama Newyorške konvencije, omogućujući priznanje i ovrhu nad arbitražnim odlukama.⁶³

UNCITRAL Model zakon ne zamjenjuje Newyoršku konvenciju, već djeluje komplementarno s njom. Pravosudni sustavi zemalja koje nisu potpisnice Konvencije ne mogu koristiti prednosti Konvencije za priznanje i ovrhu arbitražnih odluka u državama ugovornicama, osim ako ne postoji bilateralno priznanje, neovisno o tome je li arbitraža održana prema odredbama Modela zakona UNCITRAL-a.⁶⁴

Godine 1953. Međunarodna trgovačka komora (ICC) izradila je Ekonomskom i socijalnom vijeću Ujedinjenih naroda prvi nacrt Konvencije o priznanju i ovrsi međunarodnih arbitražnih odluka. Uz male izmjene, vijeće je podnijelo konvenciju Međunarodnoj konferenciji u proljeće 1958. Konferencijom su predsjedavali Willem Schurmann, nizozemski stalni predstavnik pri Ujedinjenim narodima i Oscar Schachter, vodeća osoba u međunarodnom pravu koji je kasnije predavao na Columbiji. Pravnog fakulteta i Columbia School of International and Public Affairs te je bio predsjednik Američkog društva za međunarodno pravo.⁶⁵

⁶¹ Gaillard, E., Bermann, G. A. (eds.) (2017). *Guide on the Convention on the Recognition and Enforcement of Foreign Arbitral Awards: New York, 1958*. Brill, str. 78.

⁶² https://uncitral.un.org/en/texts/arbitration/conventions/foreign_arbitral_awards/status2 (pristup:24.5.2024.)

⁶³ Linklaters. *New York Convention*. Dostupno na: <https://www.linklaters.com/en/knowledge/topics-hub/toolkits/dispute-toolkit/arbitration/enforcement-of-arbitral-awards/new-york-convention>

⁶⁴ Stebbing, H. (2021). *Enforcement of awards across Africa – 42 of Africa's 54 states have now acceded to the New York Convention*. Dostupno na: <https://www.nortonrosefulbright.com/en/inside-africa/blog/2021/03/enforcement-of-awards-across-africa--42-of-africas-54-states>

⁶⁵ Bermann, G. A., op., cit., bilj(25), str. 52.

Međunarodna arbitraža sve je popularnije sredstvo alternativnog rješavanja sporova za prekogranične trgovačke transakcije. Primarna prednost arbitraže u odnosu na sudske sporove je ovršnost: arbitražna odluka je ovršna u većini zemalja u svijetu.⁶⁶

Prema Konvenciji, arbitražna odluka donesena u bilo kojoj drugoj državi općenito se može slobodno provesti u bilo kojoj drugoj državi ugovornici, samo uz određene, ograničene razloge.

Osim toga, postoje dvije vrste rezervi koje zemlje mogu primijeniti:

- rezerva uzajmnosti – odnosi se na situaciju kada država rezervira primjenu konvencije samo na arbitražne odluke iz drugih država
- komercijalna rezerva – državama se dopušta da ograniče primjenu Konvencije „samo na one sporove što potječu iz pravnih odnosa, ugovornih ili neugovornih koji se prema njezinom nacionalnom zakonodavstvu smatraju trgovačkim.“⁶⁷

Države mogu staviti bilo koju ili sve gore navedene rezerve, ali važno je uvijek utvrditi koju je takvu rezervu (ili obje) država postavila. Republika Hrvatska je prilikom pristupanja Newyorškoj konvenciji stavila tri rezerve, koje su:

- rezerva uzajmnosti: Hrvatska će primjenjivati Konvenciju samo na priznanje i ovrhu arbitražnih pravorijeka donesenih na teritoriju druge države ugovornice. Ova rezerva omogućava Hrvatskoj da ograniči primjenu Konvencije samo na nagrade donesene unutar teritorija drugih država članica.
- komercijalna rezerva: Hrvatska će primjenjivati Konvenciju samo na razlike koje proizlaze iz pravnih odnosa, bilo ugovornih ili ne, koji se prema hrvatskom nacionalnom pravu smatraju trgovačkim. Ovaj pridržaj omogućava Hrvatskoj da ograniči primjenu Konvencije samo na nagrade koje proizlaze iz trgovačkih odnosa.⁶⁸
- NYK primjenjivati samo na one arbitražne pravorijeke koji su doneseni nakon stupanja Konvencije na snagu u SFRJ (26. veljače 1982.).⁶⁹

Ove rezerve imaju utjecaj na polje primjene sa Zakonom o arbitraži, jer određuju granice unutar kojih se mogu primjenjivati odredbe Konvencije u Hrvatskoj.

Konvencija omogućava strankama u arbitražnom postupku da, bez obzira na nacionalne granice, osiguraju pravnu zaštitu svojih interesa putem priznanja i ovrhe arbitražnih odluka.

⁶⁶ Sikirić, H. (2009). Javni poredak kao razlog za poništaj pravorijeka, *Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu*, 59(2-3), str. 262.

⁶⁷ NYK, čl.1.t.3.

⁶⁸ New York Convention. *Croatia*. Dostupno na: <https://www.newyorkconvention.org/contracting-states/contracting-states/croatia>

⁶⁹ Triva, S.; Uzelac, A., op.,cit., bilj.(6), str. 340.

Značaj Newyorške konvencije leži u njenoj sposobnosti da smanji pravnu nesigurnost i olakša provedbu arbitražnih odluka, što doprinosi učinkovitosti međunarodne trgovine i investicija.⁷⁰

Newyorška konvencija igra ključnu ulogu u priznanju stranih pravorijeka time što postavlja jasna pravila i procedure koje države potpisnice moraju slijediti. Odluke koje su u skladu s uvjetima konvencije trebaju biti priznate i ovršene, osim ako postoji specifični razlog za odbijanje, kao što su proceduralne nepravilnosti, nedostatak pravednog postupka, ili suprotstavljenost javnom poretku zemlje u kojoj se provodi ovrha. Time Konvencija osigurava balans između potrebe za priznanjem stranih arbitražnih odluka i zaštite suvereniteta i javnog poretka država potpisnica.⁷¹

⁷⁰ Born, Gary B. (2020). *International Commercial Arbitration: Three Volume Set*, 3rd edition. Wolters Kluwer., str.1021.

⁷¹ Van den Berg, Albert Jan. (1981). *The New York Arbitration Convention of 1958: Towards a Uniform Judicial Interpretation*. Kluwer Law International, str.230.

5. ZAKON O ARBITRAŽI KAO GLAVNI IZVOR HRVATSKOG ARBITRAŽNOG PRAVA

Zakon o arbitraži predstavlja temeljni pravni okvir za rješavanje sporova putem arbitraže u Republici Hrvatskoj. Regulira domaću arbitražu, priznanje i ovrhu arbitražnih pravorijeka, te nadležnost i postupanje sudova u vezi s arbitražom. Zakon uključuje odredbe o pravorijeku arbitražnog suda, postupku priznanja i ovrhe pravorijeka, kao i opća pravila o sudskom postupku u vezi s arbitražom. Pravorijek arbitražnog suda ima pripadnost državi u kojoj se nalazi mjesto arbitraže. Postupak ovrhe domaćeg pravorijeka uzima u obzir razloge za poništaj pravorijeka iz prethodnih dijelova zakona.⁷²

Osim toga, Zakon definira pravila o ugovoru o arbitraži i tužbi sudu o biti spora u istom sporu. Ako su stranke ugovorile arbitražu za određeni spor, sud mora odbaciti tužbu osim ako nađe da ugovor o arbitraži nije valjan, prestao je važiti ili se ne može ispuniti. Sudski postupak priznanja i ovrhe pravorijeka zahtijeva odgovarajuću dokumentaciju, a sud može prekinuti postupak ako postoji postupak za poništaj pravorijeka ili obustavu stranog pravorijeka.⁷³

U pogledu međunarodne arbitraže, stranke mogu ugovoriti arbitražu čije je mjesto izvan područja Republike Hrvatske, osim ako posebnim zakonom nije propisano da takav spor može rješavati samo sud u Republici Hrvatskoj.⁷⁴ Zakon također regulira postupke za priznanje i ovrhu pravorijeka, kako domaćeg tako i stranog.⁷⁵ Stranke koje traže priznanje ili ovrhu pravorijeka moraju podnijeti odgovarajuće prijedloge sudu zajedno s izvornikom ili ovjеровljenim prijepisom pravorijeka.

Zakon o arbitraži primjenjuje se prvenstveno na domaće arbitraže i postupke priznanja i ovrhe pravorijeka unutar Republike Hrvatske. Newyorška konvencija, s druge strane, primjenjuje se na priznanje i ovrhu stranih arbitražnih pravorijeka između država ugovornica Konvencije. Kada je u pitanju priznanje i ovrha stranih pravorijeka u Hrvatskoj, primjenjuju se odredbe Newyorške konvencije uz rezerve koje je Hrvatska stavila, a koje uključuju primjenu Konvencije na pravorijek donezene u državama ugovornicama i na trgovačke sporove.

⁷² ZA, čl.1

⁷³ Ibid., čl.48.

⁷⁴ Ibid., čl.3.

⁷⁵ Ibid., čl.18.

6. PRIZNANJE STRANOG PRAVORIJEKA

U nastavku poglavlja istražuje se proces priznanja stranih pravorijeka u međunarodnoj privatnoj arbitraži, s naglaskom na pravni okvir i postupak priznanja. Analizira se postupak priznanja stranih pravorijeka, njegove ključne karakteristike i implikacije. Pravni okvir priznanja ispituje se kroz perspektivu Newyorške konvencije i nacionalnog zakonodavstva, s posebnim osvrtom na njihovu ulogu u postavljanju standarda i reguliranju procesa priznanja. Osim toga, razlozi za priznanje stranih pravorijeka detaljno se istražuju, obuhvaćajući širok spektar faktora koji utječu na donošenje odluka o priznanju. Nastoji se pružiti dublje razumijevanje priznanja stranih pravorijeka kao ključnog dijela arbitražnog procesa, s ciljem osiguranja pravne sigurnosti i učinkovitog rješavanja međunarodnih sporova.

6.1. Pojam priznanja stranog pravorijeka

Priznanje stranog pravorijeka odnosi se na proces putem kojeg se odluka donesena u jednoj zemlji priznaje i dobiva pravni učinak u drugoj zemlji. Ovaj proces omogućava da se strane sudske odluke ili arbitražni pravorijeci tretiraju kao domaće odluke u zemlji priznanja, čime se olakšava međunarodna trgovina i poslovanje. Priznanje uključuje provjeru formalnih i materijalnih uvjeta koji su potrebni kako bi se odluka mogla provesti u zemlji priznanja.⁷⁶

6.2. Pravni okvir priznanja

Pravni okvir priznanja stranih pravorijeka temelji se na međunarodnim konvencijama i nacionalnim zakonodavstvima. Najvažniji međunarodni instrument u ovom području je Newyorška konvencija, dok se na nacionalnoj razini pravni okvir priznanja uređuje domaćim zakonodavstvom svake zemlje.

6.2.1. Priznanje pravorijeka prema Newyorškoj konvenciji

Newyorška konvencija iz 1958. godine, formalno poznata kao "Konvencija o priznanju i ovrsi stranih arbitražnih odluka", ključni je dokument koji regulira priznanje i ovrhu stranih arbitražnih odluka. Ova konvencija, koju je usvojila diplomatska konferencija Ujedinjenih naroda, predstavlja jedan od najvažnijih međunarodnih instrumenata za poticanje i reguliranje međunarodne trgovačke arbitraže. Konvencija ima za cilj olakšati prekogranično priznanje i

⁷⁶ Born, Gary B., Op., cit., bilj(69),str.1029.

ovrhu arbitražnih pravorijeka, čime se povećava pravna sigurnost i predvidljivost u međunarodnim poslovnim transakcijama.⁷⁷

Konvencija zahtijeva od država ugovornica da priznaju i provedu ovrhu nad arbitražnim pravorijecima pod određenim uvjetima, pružajući jedinstveni pravni okvir i smanjujući prepreke za provedbu takvih odluka. Priznanje i ovrha mogu se zatražiti uz podnošenje originalnog pravorijeka i arbitražnog sporazuma, kao i ovjerenih prijevoda tih dokumenata na jezik države u kojoj se traži priznanje.⁷⁸

Konvencija također u članku V. definira ograničene razloge za odbijanje priznanja i ovrhe arbitražnih pravorijeka, uključujući:

- nesposobnost stranka
- nedostatak valjanog arbitražnog sporazuma: Ako stranke nisu imale važeći arbitražni sporazum prema kojem je pravorijek donesen, država može odbiti priznanje.
- povrede postupka: Ako stranka protiv koje je pravorijek donesen nije bila pravovremeno obaviještena o imenovanju arbitra ili arbitražnom postupku, ili nije bila u mogućnosti iznijeti svoj slučaj, priznanje može biti odbijeno.
- prekoračenje ovlasti arbitara: Ako pravorijek sadrži odluke o pitanjima koja nisu obuhvaćena arbitražnim sporazumom, može se odbiti priznanje za taj dio odluke.
- nepravilnosti u sastavu arbitražnog suda ili arbitražnog postupka: Ako arbitražni sud ili postupak nisu bili u skladu s arbitražnim sporazumom stranaka ili, u njegovom izostanku, nisu bili u skladu sa zakonom zemlje u kojoj je arbitraža provedena.
- neobvezujući ili ukinuti pravorijek: Priznanje se može odbiti ako pravorijek još nije postao obvezujući za stranke ili je ukinut ili obustavljen od strane nadležnog tijela u zemlji u kojoj je donesen.
- protivljenje javnom poretku: Priznanje može biti odbijeno ako bi bilo protivno javnom poretku države u kojoj se traži priznanje i ovrha.
- nearbitrabilnost: da predmet spora nije podoban za rješavanje arbitražom po pravu zemlje u kojoj se traži priznanje ili ovrha.⁷⁹

Newyorška konvencija obvezuje države ugovornice da u svojim pravnim sustavima osiguraju poštivanje ovih principa i standarda, čime se povećava efikasnost i konzistentnost u priznanju i ovrsi arbitražnih pravorijeka. Države članice moraju redovito izvještavati o mjerama

⁷⁷ van den Berg, A., J., opt., cit., bilj(70), str. 234.

⁷⁸ Born, Gary B., Op., cit., bilj(69), str. 1030.

⁷⁹ NYK, čl. V.

koje su poduzele za implementaciju Konvencije, a promjene u zakonodavstvu trebaju biti usklađene s odredbama Konvencije.

Također, Konvencija promiče međunarodnu suradnju i razmjenu iskustava među državama ugovornicama, omogućujući razmjenu najboljih praksi i rješavanje spornih pitanja kroz međusobno savjetovanje i radne skupine. Ove aktivnosti dodatno doprinose unifikaciji pravila i procedura na globalnoj razini, što je ključno za stvaranje stabilnog i predvidljivog okruženja za međunarodnu trgovinu i investicije.

6.2.2. Priznanje pravorijeka prema hrvatskom zakonodavstvu

Priznanje stranih pravorijeka u Hrvatskoj regulirano je Zakonom o arbitraži, koji je usklađen s Newyorškom konvencijom i Modelom zakona UNCITRAL-a o međunarodnoj trgovačkoj arbitraži⁸⁰. Prema hrvatskom zakonodavstvu, strani arbitražni pravorijeci priznat će se i provest na isti način kao i domaći pravorijeci, pod uvjetom da ne postoje razlozi za odbijanje priznanja predviđeni zakonom. Hrvatski sudovi pri odlučivanju o priznanju stranih pravorijeka primjenjuju standarde i procedure predviđene Newyorškom konvencijom, što uključuje provjeru formalnih uvjeta, poštivanje načela pravičnosti i zaštitu javnog poretka.

Sud će priznati strani pravorijek ako su zadovoljeni svi formalni uvjeti i ako ne postoji nijedan od razloga za odbijanje priznanja koji su predviđeni Zakonom o arbitraži. Ti razlozi uključuju:

- nedostatak valjanog arbitražnog sporazuma: Ako stranke nisu imale važeći arbitražni sporazum prema kojem je pravorijek donesen, država može odbiti priznanje
- povrede postupka: Ako stranka protiv koje je pravorijek donesen nije bila pravovremeno obaviještena o imenovanju arbitra ili arbitražnom postupku, ili nije bila u mogućnosti iznijeti svoj slučaj, priznanje može biti odbijeno
- prekoračenje ovlasti arbitara: Ako pravorijek sadrži odluke o pitanjima koja nisu obuhvaćena arbitražnim sporazumom, može se odbiti priznanje za taj dio odluke
- nepravilnosti u sastavu arbitražnog suda ili arbitražnog postupka: Ako arbitražni sud ili postupak nisu bili u skladu s arbitražnim sporazumom stranaka ili, u njegovom izostanku, nisu bili u skladu sa zakonom zemlje u kojoj je arbitraža provedena

⁸⁰ UNCITRAL (1985). *Model Law on International Commercial Arbitration (1985), with amendments as adopted in 2006.*

- neobvezujući ili ukinuti pravorijek: Priznanje se može odbiti ako pravorijek još nije postao obvezujući za stranke ili je ukinut ili obustavljen od strane nadležnog tijela u zemlji u kojoj je donesen
- nearbitrabilnost: Pravorijek nije arbitralan prema zakonima Republike Hrvatske
- pravorijek nije obrazložen ili potpisan u skladu s odredbama Zakona o arbitraži
- protivljenje javnom poretku: Priznanje može biti odbijeno ako bi bilo protivno javnom poretku države u kojoj se traži priznanje i ovrha ⁸¹

Javnim poretkom smatraju se osnovni principi pravnog sustava Hrvatske, uključujući načela pravičnosti i proceduralne pravilnosti.⁸²

Također, vrijedi napomenuti da Zakon o arbitraži omogućava i privremene mjere⁸³ osiguranja prije ili tijekom postupka priznanja i ovrhe, kako bi se osigurala učinkovita provedba arbitražnih pravorijekaka. Sud može odrediti mjere poput privremene zapljene imovine ili zabrane raspolaganja imovinom stranke protiv koje se pravorijek izriče, kako bi se osiguralo da priznanje i ovrha pravorijekaka budu moguće.

Ovi propisi, zajedno s obvezom poštivanja međunarodnih standarda iz Newyorške konvencije, osiguravaju da Hrvatska pruža pouzdani pravni okvir za priznanje i ovrhu stranih arbitražnih pravorijekaka, čime se dodatno potiče međunarodna trgovina i investicije.

Gledajući sam odnos našeg Zakona o arbitraži i Newyorške konvencije, možemo razlikovati tri situacije: (a) ako NYK i nacionalno pravo sadrže pravila o istim pitanjima – primjenjuje se Konvencija, jer je ona po pravnoj snazi iznad nacionalnog prava, osim ako je nacionalno pravo povoljnije; (b) ako NYK ne sadrži pravilo o točno određenom pitanju – sudovi će primijeniti nacionalno pravo, kako bi nadopunili Konvenciju; u kojoj je to dopušteno konvencijom; (c) ako NYK izričito upućuje na nacionalno pravo – sudovi primjenjuju nacionalno pravo u mjeri u kojoj je to dopušteno konvencijom.⁸⁴

6.3. Svrha priznanja stranog pravorijekaka

Razlozi za priznanje stranog pravorijekaka uključuju potrebu za pravnom sigurnošću i predvidljivošću u međunarodnim sporovima. Priznanje omogućava stranama u sporu da dobiju pravnu zaštitu svojih interesa bez potrebe za ponavljanjem postupka u zemlji priznanja, Time se smanjuju troškovi i vrijeme potrebno za ostvarivanje prava iz arbitražnih pravorijekaka. Osim

⁸¹ ZA čl.36

⁸² Odluka i Rješenje Ustavnog suda Republike Hrvatske broj: U-I-331/2021 i dr. od 19. prosinca 2023.

⁸³ ZA, čl.16.

⁸⁴ ICCA's guide to the interpretation of the 1958 New York Convention, International Council for Commercial Arbitration, 2011., str.27.

toga, priznanje stranih pravorijeka potiče međunarodnu suradnju i povjerenje u arbitražne postupke kao učinkovit način rješavanja sporova.⁸⁵

Jedan od ključnih razloga za priznanje stranog pravorijeka je olakšavanje prekogranične trgovine i investicija. U današnjem globaliziranom gospodarstvu, ljudi često posluju u više jurisdikcija. Arbitraža omogućava rješavanje sporova na neutralnom terenu, a priznanje i ovrha takvih odluka osigurava da se prava i obveze koje proizlaze iz međunarodnih transakcija mogu efikasno ostvariti. Time se povećava pravna sigurnost, što je ključno za poslovno planiranje i razvoj.

Osim toga, priznanje stranih pravorijeka smanjuje rizik od nepoštenog suđenja i omogućava pristup pravdi u situacijama kada je lokalni pravni sustav nedovoljno razvijen ili postoji mogućnost pristranosti. Arbitraža pruža strankama kontrolu nad izborom arbitara i procesnim pravilima, što može značajno povećati povjerenje u nepristranost i pravičnost postupka.

Priznanje i ovrha stranih arbitražnih pravorijeka također podupire načelo međunarodne obvezujuće prirode arbitražnih sporazuma. Kada se arbitražni sporazumi i pravorijeci priznaju i provode širom svijeta, to dodatno potiče stranke da se odluče za arbitražu kao sredstvo rješavanja sporova, znajući da će njihova prava biti zaštićena i izvan granica matične zemlje. To jača globalni pravni okvir i doprinosi stabilnosti međunarodnih ekonomskih odnosa.

Važno je napomenuti da priznanje stranih pravorijeka također pomaže u smanjenju opterećenja sudova, jer se sporovi rješavaju izvan tradicionalnog sudskog sustava. Time se sudovima omogućuje da se usmjere na druga pitanja, dok se stranke u sporu oslanjaju na brži i često specijaliziraniji arbitražni postupak.

Također, priznanje stranih pravorijeka može doprinijeti razvoju lokalnog prava i pravne prakse. Države koje redovito priznaju i ovrše strane pravorijekke mogu usvojiti i integrirati međunarodne standarde i najbolje prakse u svoje nacionalne pravne sustave. To može dovesti do harmonizacije prava i povećanja pravne sigurnosti na međunarodnoj razini.⁸⁶

Priznanja stranih pravorijeka ima i simboličku vrijednost, jer pokazuje opredijeljenost države za poštivanje međunarodnih obveza i pravila. To može poboljšati međunarodni ugled zemlje i privući strane investicije, znajući da će njihova prava biti zaštićena i priznata u skladu s međunarodnim standardima

⁸⁵ Bantekas, I. (2015). Recognition and Enforcement of Arbitral Awards. (pp. 218.) U: *An Introduction to International Arbitration*. Cambridge: Cambridge University Press, pp. 220.

⁸⁶ Lew, J. D. M., Mistelis, L. A., Kröll, S. M. (2003). *Comparative International Commercial Arbitration*. Kluwer Law International, str.635.

7. POSTUPAK PRIZNANJA STRANOG PRAVORIJEKA

U ovom poglavlju istražuje se postupak priznanja stranih pravorijeka u međunarodnoj privatnoj arbitraži, detaljno analizirajući korake i uvjete potrebne za priznanje. Proces podnošenja zahtjeva za priznanje ispituje se kroz prizmu pravila i zahtjeva propisanih relevantnim pravnim dokumentima. Priznanje arbitražnih pravorijeka može se odvijati kroz samostalni delibacijski postupak kao glavna stvar, ili u ovršnom postupku kao prejudicijalno pitanje na temelju prijedloga za ovrhu pravorijeka. Također, priznanje se može razmatrati u bilo kojem drugom postupku gdje je priznanje pravorijeka relevantno za odlučivanje o glavnoj stvari. Sudska odluka donesena u takvom postupku ima deklaratorni karakter.⁸⁷ Nadalje, razmatraju se razlozi za odbijanje priznanja i ovrhe stranih pravorijeka, kako na zahtjev stranke, tako i na inicijativu suda. Ovim se poglavljem nastoji pružiti uvid u kompleksnosti postupka priznanja stranih pravorijeka te njegovu važnost u osiguravanju pravne sigurnosti i pravne zaštite u međunarodnoj arbitraži.

7.1. Podnošenje zahtjeva za priznanje

Podnošenje zahtjeva za priznanje stranog pravorijeka zahtijeva formalnu proceduru koju stranka mora slijediti kako bi osigurala da pravorijek bude priznat u drugoj jurisdikciji. Prvi korak u ovom postupku je podnošenje pisanog zahtjeva nadležnom sudu u državi u kojoj se traži priznanje. Zahtjev mora sadržavati osnovne informacije o pravorijeku, uključujući ime stranaka, datum i mjesto donošenja pravorijeka te kopiju samog pravorijeka. Također, potrebno je priložiti dokaz da je pravorijek konačan i obvezujući prema zakonima zemlje u kojoj je donesen. Također, ukoliko su ti dokumenti sastavljeni na stranom jeziku, potrebni su ovjereni prijevodi na hrvatski jezik.⁸⁸

7.2. Uvjeti za priznanje stranog pravorijeka

Uvjeti za priznanje stranog pravorijeka utvrđeni su međunarodnim konvencijama, kao što je Newyorška konvencija iz 1958. godine, te nacionalnim zakonodavstvom zemlje u kojoj se traži priznanje. Ključni uvjeti uključuju da pravorijek nije u suprotnosti s javnim poretkom zemlje priznanja, da je strankama bila pružena mogućnost da iznesu svoje stavove tijekom arbitražnog postupka, te da arbitražni sud nije prekoračio svoja ovlaštenja. Priznanje se može

⁸⁷ Ferrari, F., Rosenfeld, F. and Kotuby, C.T. (2023) *Recognition and Enforcement of Foreign Arbitral Awards: A Concise Guide to the New York Convention's Uniform Regime*. Edward Elgar Publishing, pp.64.

⁸⁸ NYK čl.IV.

odbiti ako se utvrdi da je pravorijek donesen u okolnostima koje bi bile neprihvatljive prema domaćim zakonima, poput prijevare ili kršenja načela pravičnog suđenja.

Newyorška konvencija propisuje da se izraz arbitražni pravorijek ne odnosi samo na pravorijeke koje su donijeli arbitri imenovani za pojedini slučaj već i one koje donesu stalna arbitražna tijela ⁸⁹

Konvencija također propisuje da se za priznanje i ovrhu ne mogu nametnuti bitno stroži uvjeti ni znatno veći sudski troškovi od onih koje propisuje konvencija. ⁹⁰

Prema članku IV, stranka koja traži priznanje i ovrha mora podnijeti sudu izvornik ili ovjerenu kopiju pravorijeka te izvornik ili ovjerenu kopiju arbitražnog sporazuma. Arbitražni sporazum je dokument kojim su se stranke obvezale na arbitražu, često u obliku klauzule u ugovoru. Ovi dokumenti moraju biti dostavljeni na način koji potvrđuje njihovu autentičnost i valjanost.

Jedan od najvažnijih uvjeta za priznanje stranog pravorijeka jest da njegova primjena ne smije biti u suprotnosti s javnim poretkom zemlje u kojoj se traži priznanje. Članak V(2)(b) Konvencije omogućuje sudovima da odbiju priznanje i ovrha pravorijeka ako bi to bilo protivno osnovnim načelima pravnog sustava te zemlje, poput zaštite temeljnih prava i sloboda, pravde i morala. ⁹¹

Priznanje se može odbiti ako se utvrdi da su tijekom arbitražnog postupka prekršena prava stranaka. Prema članku V(1)(b), ako stranka protiv koje se pravorijek donosi nije bila pravilno obaviještena o imenovanju arbitra ili o arbitražnom postupku, ili ako nije mogla iznijeti svoju obranu, sud može odbiti priznanje. ⁹² Također, priznanje može biti odbijeno ako se utvrdi da arbitražni sud nije postupao u skladu s arbitražnim sporazumom stranaka ili je prekoračio svoja ovlaštenja. ⁹³

Priznanje se može odbiti ako arbitražni sud nije imao nadležnost za donošenje pravorijeka. Priznanje se može odbiti ako arbitražni sporazum nije bio valjan prema pravu koje su stranke odabrale ili, ako takvog izbora nema, prema pravu zemlje u kojoj je pravorijek donesen. ⁹⁴ Nadalje, ako arbitražni sud nije bio pravilno konstituiran ili postupak nije bio u skladu s arbitražnim sporazumom stranaka, priznanje se može odbiti. ⁹⁵

⁸⁹ NYK, čl.1.st.2.

⁹⁰ Ibid., čl III

⁹¹ Ibid., čl. V(2)(b)

⁹² Ibid., čl. V(1)(b)

⁹³ Ibid., čl. V(1)(d)

⁹⁴ Ibid., čl. V(1)(a)

⁹⁵ Ibid., čl. V(1)(d)

Newyorška konvencija također osigurava da arbitražni postupak mora biti proveden u skladu s osnovnim proceduralnim pravilima. Ako je pravorijek donesen na način koji je u suprotnosti s osnovnim načelima proceduralne pravde, kao što su nepristranost i jednakost stranaka, sud može odbiti priznanje.⁹⁶ To uključuje i pravo svake stranke da iznese svoje argumente i da bude pravilno obaviještena o svim fazama postupka.

Pridržavanje ovih uvjeta osigurava da su arbitražni pravorijeci priznati i ovršeni na način koji poštuje pravna načela i zaštitu prava stranaka, čime se promovira međunarodna pravna sigurnost i predvidljivost.

Zakon o arbitraži u Hrvatskoj postavlja određene uvjete za priznanje i provedbu stranog pravorijeka.⁹⁷

U Hrvatskoj će se strani pravorijek priznati i njegova ovrha odrediti, osim ako sud, nakon prigovora protivne stranke, utvrdi postojanje nekog od razloga iz članka 36. Zakona o arbitraži⁹⁸. Također, pravorijek neće biti priznat ako još nije postao obvezatan za stranke ili je poništen od strane suda zemlje u kojoj je ili prema čijem zakonu je donesen.

7.3. Razlozi za odbijanje priznanja i ovrhe

Newyorška konvencija u članku V. specificira razloge zbog kojih nadležno tijelo u državi ugovornici, u kojoj se traži priznanje i ovrha arbitražne odluke, može odbiti priznanje i ovrhu. Ključna karakteristika ovog pravnog okvira je da su razlozi za odbijanje ograničeni, te Newyorška konvencija ne dopušta odbijanje priznanja i ovrhe izvan tih razloga navedenih u članku V. Stoga se priznanje i ovrha mogu odbiti samo ako stranka protiv koje se traži priznanje i ovrha uspije dokazati neki od taksativno navedenih razloga.⁹⁹ Također, važno je napomenuti da razlozi navedeni u Konvenciji ne uključuju pogrešnu primjenu materijalnog prava niti pogrešno ili nepotpuno utvrđivanje činjeničnog stanja od strane arbitražnog suda. Prema tome, sudovi država ugovornica, koji odlučuju o priznanju i ovrsi, neće biti ovlašteni ispitivati meritum arbitražnog pravorijeka čije se priznanje i ovrha traže.¹⁰⁰

I u Newyorškoj konvenciji u Zakonu o arbitraži postoje razlozi za odbijanje priznanja i ovrhe arbitražnih odluka koji se mogu razmatrati na zahtjev stranke ili po službenoj dužnosti. Na zahtjev stranke, mogu se razmatrati razlozi poput nesposobnosti stranke, nevaljanosti

⁹⁶ Ibid., čl. V(1)(b)

⁹⁷ ZA, čl.40..

⁹⁸ Ibid., čl.36.

⁹⁹ Van den Berg, A. J., op., cit., bilj(70), str.43.

¹⁰⁰ Wolff, R. and Borris, C. (2012). *New York Convention: Convention on the Recognition and Enforcement of Foreign Arbitral Awards of 10 June 1958: Commentary*. C.H. Beck, Hart, Nomos, str. 240

arbitražnog sporazuma, nepravilnog obavještanja stranke, nemogućnosti stranke da iznese svoj slučaj, te nesklada arbitražnog pravorijeka sa sporazumom ili zakonom zemlje gdje se arbitraža održala. Po službenoj dužnosti, sudovi mogu odbiti priznanje i ovrhu ako predmet nije arbitralan prema domaćem pravu ili ako bi priznanje ili ovrha bili protivni javnom poretku. Ove stroge odredbe osiguravaju da se arbitražni pravorijeci priznaju i ovrše u najvećem mogućem broju slučajeva, potičući pravnu sigurnost i predvidljivost u međunarodnoj arbitraži.

Navedeni okvir jasno postavlja ograničenja i precizne uvjete pod kojima se priznanje i ovrha arbitražnih odluka mogu odbiti, čime se osigurava pravna sigurnost i konzistentnost u međunarodnoj arbitraži.

7.3.1. Razlozi za odbijanje na zahtjev stranke

Razlozi za odbijanje priznanja i ovrhe stranih arbitražnih odluka mogu se podijeliti u nekoliko kategorija.

Prvo, nesposobnost stranaka za sklapanje arbitražnog ugovora može biti osnova za odbijanje priznanja i ovrhe. To znači da ako stranke nisu bile sposobne u trenutku sklapanja ugovora, priznanje odluke može biti osporeno.¹⁰¹ Prema odredbama hrvatskog Zakona o arbitraži, evaluacija sposobnosti fizičkih, pravnih i drugih subjekata da zaključe arbitražni ugovor i da sudjeluju kao stranke u arbitražnom postupku provodi se sukladno primjenjivom pravu na te subjekte.¹⁰² Konkretno, Zakon o međunarodnom privatnom pravu precizira da se za pravnu i poslovnu sposobnost fizičke osobe primjenjuje pravo države čiji je državljanin¹⁰³, dok se za djelovanje pravne osobe primjenjuje pravo države u kojoj je osnovana.¹⁰⁴ Nadalje, treba istaknuti da se pojam stranačke nesposobnosti, kako je definiran u spomenutoj odredbi, ograničava na situaciju nesposobnosti stranaka u trenutku zaključenja arbitražnog sporazuma. Dakle, spomenuta odredba ne obuhvaća pitanja stranačke sposobnosti prilikom zaključenja osnovnog ugovora, tj. samog ugovora iz kojeg proizlazi spor koji se rješava arbitražom, ili primjerice ugovora o zastupanju tijekom arbitražnog postupka.¹⁰⁵

Drugo, nevaljanost samog arbitražnog ugovora predstavlja još jedan razlog za odbijanje priznanja i ovrhe. Ako ugovor nije valjan prema pravu koje su stranke odabrale ili prema pravu

¹⁰¹ NYK, čl. V(1)(a)

¹⁰² ZA, čl. 7

¹⁰³ Zakon o međunarodnom privatnom pravu, Narodne novine br. 101/17, 67/23, čl. 14. st. 1

¹⁰⁴ Ibid., čl. 19.

¹⁰⁵ Petit, S. Kajkowska, E., in Rowley, J. W., Gaillard, E., Kaiser, G. E. (eds) (2019) *The Guide to Challenging and Enforcing Arbitration Awards*. Law Business Research Limited, str. 143.

zemlje u kojoj je donesena odluka, priznanje može biti osporeno.¹⁰⁶ Navedena odredba postavlja dva glavna pravila za određivanje primjenjivog prava za valjanost arbitražnog sporazuma. Prema primarnom pravilu – pravilu stranačke autonomije, stranke imaju slobodu izbora mjerodavnog prava.¹⁰⁷ Drugo pravilo – supsidijarno pravilo, propisuje da se, ako stranke ne izaberu mjerodavno pravo, primjenjuje pravo zemlje u kojoj je donesena odluka.¹⁰⁸ Također, prema načelu odvojivosti, valjanost arbitražnog sporazuma se ispituje neovisno o valjanosti glavnog ugovora.¹⁰⁹ Važno je također razlikovati formalnu i materijalnu valjanost. Formalna valjanost, regulirana člankom II., zahtijeva pisanu formu arbitražnog ugovora, a materijalna valjanost se odnosi na njegovu suštinsku valjanost. Primjena članka V(1)(a) ovisi o pitanju materijalne valjanosti koje nije obuhvaćeno pravilima članka II.¹¹⁰ Pravilo povoljnosti, propisano člankom VII., omogućuje primjenu povoljnijeg nacionalnog prava u postupcima priznanja arbitražnih odluka. To se odnosi i na ispitivanje formalne valjanosti arbitražnih ugovora, što znači da, iako ne ispunjava uvjete članka II., arbitražni sporazum može biti valjan ako ispunjava uvjete nacionalnog prava države u kojoj se traži provedba.¹¹¹

Nadalje, nedostatak pravilne obavijesti ili povreda pravila o saslušanju stranaka može biti osnova za odbijanje priznanja i ovrhe. Ako stranka nije bila pravilno obaviještena o postupku ili nije mogla koristiti svoja prava na saslušanju, odluka može biti osporena.¹¹² Ova odredba se odnosi na osnovna načela pravičnog suđenja i prava stranaka da budu saslušane. Pojam „sredstva“ obuhvaća različite pravne radnje stranaka u postupku, poput prijedloga ili prigovora, s ciljem ispravljanja nedostataka u postupku ili odlukama.¹¹³ Sudovi obično prihvaćaju zahtjeve za odbijanje priznanja ili ovrhe arbitražne odluke samo u slučaju ozbiljnih povreda, primjenjujući restriktivno tumačenje članka V. Također, zahtjev za odbijanje obično neće uspjeti ako bi odluka bila ista i bez povreda.¹¹⁴ Pitanje uredne obaviještenosti stranaka ovisi o konkretnim okolnostima, a naglasak je na stvarnom saznanju, ne nužno na formalističkom ispunjenju pravila o dostavi. Arbitraža se smatra privatnim načinom rješavanja sporova, pa obavijest nije uvijek potrebna u specifičnom formalnom obliku propisanom nacionalnim

¹⁰⁶ NYK, čl. V. st. 1. t. (a)

¹⁰⁷ Van den Berg, A. J., op., cit., bilj(70), str.4

¹⁰⁸ Ibid.

¹⁰⁹ Kronke, H., Nacimiento, P., Otto, D. and Port, N. C. (2010) *Recognition and Enforcement of Foreign Arbitral Awards: A Global Commentary on the New York Convention*. Kluwer Law International, str. 221

¹¹⁰ Gaillard, E., Di Pietro, D. (2008). *Enforcement of Arbitration Agreements and International Arbitral Awards: The New York Convention in Practice*. Cameron May, str.606.

¹¹¹ Kronke, H., Nacimiento, P., Otto, D. and Port, N. C. (2010) *Recognition and Enforcement of Foreign Arbitral Awards: A Global Commentary on the New York Convention*. Kluwer Law International, str. 226.

¹¹² NYK čl. V. st. 1. t. (b)

¹¹³ Triva, S. Dika, M. (2004). *Građansko parnično procesno pravo*, Zagreb: Narodne Novine, str. 573.

¹¹⁴ van den Berg, A. J., op., cit., bilj(70), str.46.

zakonodavstvima.¹¹⁵ Stranka koja aktivno sudjeluje u arbitražnom postupku ne može kasnije tvrditi da nije bila obaviještena. Ako tuženik primi obavijest o arbitraži, ali ne sudjeluje u postupku, to se ne smatra povredom. Nedostatak vremena za pripremu obrane ili imenovanje arbitra obično neće biti razlog za odbijanje priznanja i ovrhe, osim u ekstremnim slučajevima. Članak V(1)(b) može se preklapati s člankom V(2)(b), koji dopušta sudovima odbijanje priznanja ili ovrhe, ako bi to bilo protivno javnom poretku. Stranke često pozivaju na obje odredbe u pokušaju odbijanja priznanja, ali postoji razlika jer se povrede prema članku V(1)(b) mogu utvrditi samo na zahtjev stranke.¹¹⁶ Za odbijanje priznanja, važno je da su strankama pružene prilike za sudjelovanje u postupku i obrani. To uključuje obavijest o arbitraži, dostavu važnih dokumenata te mogućnost iznošenja dokaza. Stranka ne može ostvariti zaštitu na temelju članka V(1)(b) ako nije iskoristila priliku za sudjelovanje ili prigovorila na povrede postupka na vrijeme.¹¹⁷

Četvrto, spor koji nije predviđen ili prelazi granice sporazuma može biti razlog za odbijanje priznanja i ovrhe. Ako odluka pokriva pitanja koja nisu bila obuhvaćena sporazumom ili prelazi granice onoga što je dogovoreno, priznanje može biti osporeno.¹¹⁸

Bitno je navesti i da osnova za odbijanje priznanja i ovrhe mogu biti nepravilnosti u sastavu arbitražnog suda ili provedbi arbitražnog postupka. Ako osnivanje suda ili sam postupak nisu bili u skladu s ugovorom stranaka ili s primjenjivim pravom, odluka može biti osporena.¹¹⁹ Iz navedenog se jasno zaključuje da sporazum stranaka o sastavu arbitražnog suda i postupku ima primat, dok se pravo države u kojoj se odvija arbitraža primjenjuje samo ako nema sporazuma. Stranke su stoga slobodne izabrati nacionalna pravila, svoja pravila ili pravila određene arbitražne institucije.¹²⁰ Što se tiče povreda vezanih uz sastav arbitražnog suda, dokazivanje nepravilnosti mora biti uvjerljivo, a stranke ne mogu kasnije podnijeti prigovor ako su ga mogle iznijeti u samom postupku. Također, ako su stranke imale priliku imenovati arbitra, a nisu to učinile, neće se smatrati povredom pravila o sastavu.¹²¹ Pojam povreda postupka obuhvaća razdoblje od podnošenja tužbe do donošenja pravorijeka. Stranke mogu regulirati postupak sporazumom ili se podvrgnuti pravilima arbitražne institucije, ali ne mogu derogirati prisilne

¹¹⁵ Van den Berg, A. J, op., cit., bilj(70), str.34.

¹¹⁶ ICCA (n.d.) *Guide to NYC: The New York Convention As An Instrument Of International Law*. Dostupno na: <https://icac.org.ua/wp-content/uploads/ICCAs-Guide-to-the-Interpretation-of-the-1958-New-York-Convention-A-Handbook-for-Judges-2.pdf>

¹¹⁷ Ibid.

¹¹⁸ NYK, čl. V. st. 1. t. (c)

¹¹⁹ Ibid., čl. V. st. 1. t. (d)

¹²⁰ Petit et al., op., cit., bilj(104), str.146.

¹²¹ Gaillard, E. Bermann, op., cit., bilj(61), str.198.

propise države u kojoj se vodi postupak. Nenavođenje razloga za odluku arbitražnog suda može biti osnova za odbijanje priznanja i ovrhe.¹²²

Razlog za odbijanje priznanja i ovrhe, prema članku V(1)(e), odnosi se na situaciju u kojoj odluka još nije postala obvezna za stranke ili da ju je poništila ili suspendirala nadležna vlast u zemlji u kojoj ili na temelju čijeg prava je odluka donesena.¹²³ Postoje tri osnovna temelja za odbijanje: neobvezatnost, poništenje i odgoda učinaka arbitražne odluke. Što se tiče „obvezatnosti“, postoji razlika u tumačenju tog pojma. Neki smatraju da se treba tumačiti prema pravu koje je mjerodavno za pravorijek, dok drugi zagovaraju „autonomno shvaćanje“, gdje se obvezatnost prosuđuje neovisno o mjerodavnom pravu. Treće stajalište, odnosno mogućnost, jest osloniti se na sporazum stranaka o tome kada pravorijek postaje obvezatan.¹²⁴ Što se tiče „poništenih pravorijeka“, oni se smatraju relevantnim samo ako su poništeni od strane nadležnih vlasti u zemlji gdje je pravorijek donesen.¹²⁵ Konačno „odgoda učinaka pravorijeka“ odnosi se na situaciju u kojoj je sud odgodio djelovanje pravorijeka do pravomoćnosti odluke o zahtjevu za poništenje.¹²⁶

Naš zakon o Arbitraži, kao razlog za odbijanje priznanja pravorijeka navodi i situaciju kada pravorijek nije obrazložen, odnosno nije potpisan prema odredbama zakona o Arbitraži.¹²⁷

Sudovi će pažljivo razmotriti svaki od ovih razloga, uzimajući u obzir kako su stranke postupale tijekom arbitraže i jesu li postojale ozbiljne povrede ili nedostaci koji bi utjecali na ispravnost odluke.

7.3.2. Razlozi za odbijanje na koje sud pazi po službenoj dužnosti

Osim već spomenutih razloga za odbijanje priznanja i ovrhe stranih arbitražnih presuda, o kojima sud odlučuje na zahtjev stranke protiv koje se presuda ističe, Newyorška konvencija u članku V(2) predviđa dodatne razloge na koje sud pazi po službenoj dužnosti.

Ovi razlozi uključuju situacije kada:

- predmet spora nije prikladan za rješavanje arbitražom prema zakonima te države, ili
- bi priznanje ili ovrha presude bilo protivno javnom poretku te zemlje.¹²⁸

¹²² Ibid., str. 201.

¹²³ NYK, čl. V. st. 1. t. (e)

¹²⁴ Van den Berg, A. J., op., cit., bilj(7), str.50.

¹²⁵ NYK, čl. V. st. 1. t (e)

¹²⁶ Triva, S., Uzelac, A., op., cit., bilj(6), str.345.

¹²⁷ ZA, čl. 36.

¹²⁸ Ibid., čl. V. st. 2.

Arbitrabilnost nam označava prikladnost određenog spora za rješavanje arbitražom.¹²⁹ To uključuje:

- objektivnu arbitrabilnost: koji sporovi se mogu rješavati arbitražom.
- subjektivnu arbitrabilnost: koje stranke mogu koristiti arbitražu.
- teritorijalnu arbitrabilnost: može li se spor rješavati pred stranim arbitražnim sudom.
- institucionalnu arbitrabilnost: mogu li se sporovi rješavati samo pred određenim arbitražnim institucijama ili je dopuštena i ad hoc arbitraža.

Prema Konvenciji, država sama određuje koji sporovi su prikladni za arbitražu prema svojim zakonima. U Hrvatskoj, stranke mogu ugovoriti arbitražu za sporove o pravima kojima mogu slobodno raspolagati. Međutim, u međunarodnim sporovima, određeni sporovi mogu biti u isključivoj nadležnosti hrvatskih sudova.¹³⁰

Nadalje, još jedan od razloga je protivnost javnom poretku. Javni poredak nije definiran Konvencijom, pa svaka država određuje što smatra protivnim svom pravnom poretku¹³¹ To uključuje zaštitu osnovnih pravnih načela i sprječavanje primjene stranih presuda koje bi bile suprotne temeljnim vrijednostima države. Povrede javnog poretka mogu biti materijalno-pravne (načelo dobre vjere, zabrana diskriminacije) ili procesne (nepriistranost arbitara, jednakost stranaka).¹³²

Mnoge jurisdikcije restriktivno tumače javni poredak, primjenjujući ga samo u ozbiljnim slučajevima, kako bi se podržala primjena Konvencije. Pravila neposredne primjene (poput zaštite tržišnog natjecanja, ekoloških mjera) također igraju važnu ulogu, štiteći temeljne interese države. Međunarodna udruženja daju preporuke o primjeni javnog poretka kako bi se osigurala dosljednost i pravednost u priznanju stranih arbitražnih presuda.¹³³

Zakon o arbitraži Republike Hrvatske također propisuje razloge za odbijanje priznanja i ovrhe arbitražnih pravorijeka na koje sud pazi po službenoj dužnosti, a oni su sukladni onima koji su propisani u Newyorškoj konvenciji. Upravo time osigurava se međunarodna usklađenost i predvidljivost u priznanju i ovrši arbitražnih pravorijeka u Hrvatskoj.

¹²⁹ Uzelac, A. (2010). Arbitrabilnost – aktualno uređenje i neka otvorena pitanja, *Pravo u gospodarstvu, Hrvatski savez udruge pravnika u gospodarstvu*, 11(4), str. 1018.

¹³⁰ ZA, čl.3.

¹³¹ Gaillard, E., Di Pietro, D., op., cit., bilj(109), str.788.

¹³² Sikirić, H., op., cit., bilj(66) str. 231.

¹³³ Welsh, A. (2020). The “Public Policy” Exception under the New York Convention: The English Law Approach to Allegations of Illegality and Lessons to be Drawn for Conflicts with International Law Obligations, *American Review of International Arbitration*, 30(2), pp.14.

8. ZAKLJUČAK

Priznanje stranih pravorijeka predstavlja bitan mehanizam u međunarodnom poslovnom okruženju i suradnji, omogućavajući učinkovito rješavanje sporova između stranaka. Pravni okvir za priznanje stranih pravorijeka uvelike ovisi o međunarodnim ugovorima poput Newyorške konvencije te nacionalnom zakonodavstvu, kao i o postojanju mehanizama zaštite stranaka u postupku.

Newyorška konvencija, kao ključni međunarodni instrument, postavlja temelje za priznanje i ovrhu stranih arbitražnih odluka. Ona osigurava predvidljivost i pravnu sigurnost u međunarodnim arbitražnim sporovima, stvarajući povjerenje između sudionika u sporovima. Nacionalno zakonodavstvo nadopunjuje ove međunarodne standarde i prilagođava ih specifičnostima domaćeg pravnog sustava. U kontekstu teme ovoga rada, pravna regulativa Republike Hrvatske odredbe o priznanju stranih pravorijeka i arbitražnom postupku definirala je i Zakonom o arbitraži..

Ključni elementi postupka priznanja stranih pravorijeka uključuju podnošenje zahtjeva za priznanje, utvrđivanje uvjeta za priznanja te ovrhu priznatih stranih pravorijeka. Važno je istaknuti da su razlozi za odbijanje priznanja ili ovrhe ograničeni i strogo definirani kako bi se osigurala pravna sigurnost i poštovanje postupka arbitraže.

Usporedbom Newyorške konvencije i nacionalnog zakonodavstva naglašava se usklađenost domaćeg prava s međunarodnim standardima. Dok Newyorška konvencija postavlja opće međunarodne standarde i osigurava predvidljivost u međunarodnim arbitražnim sporovima, nacionalno zakonodavstvo prilagođava ove standarde specifičnostima domaćeg pravnog sustava. Newyorška konvencija pruža osnovne principe i smjernice za priznanje stranih arbitražnih odluka na globalnoj razini, dok nacionalno zakonodavstvo dodatno detaljno uređuje postupak priznanja unutar pojedinih država, uzimajući u obzir lokalne pravne tradicije i pravila. Jasno je da je usklađeno djelovanje između međunarodnih standarda Newyorške konvencije i nacionalnog zakonodavstva ključno za stvaranje povjerenja i učinkovitu primjenu međunarodnog arbitražnog sustava, pružajući strankama u sporu jasne smjernice i zaštitu njihovih prava u međunarodnom poslovnom okruženju.

Zaključno se može reći da priznanje stranih pravorijeka predstavlja ključni element međunarodnog arbitražnog sustava, omogućavajući efikasno i pravedno rješavanje sporova između sukobljenih strana. Stoga je važno kontinuirano unaprjeđivati pravne mehanizme i

procedure kako bi se osigurala njihova učinkovita primjena i pravna sigurnost u međunarodnim odnosima.

LITERATURA

Knjige i članci:

- Andrassy, J., Bakotić, B., Seršić, M., Vukas, B. (2006). *Međunarodno pravo*, sv. 3, Zagreb: Školska knjiga
- Babić, D. (2006). Arbitraža u inozemstvu u sporovima bez međunarodnog obilježja, *Pravo i porezi*, 11.
- Bakotić, B., Seršić, M., Vukas, B. (2007). *Međunarodno pravo 3*, Zagreb: Školska knjiga
- Bantekas, I. (2015). Recognition and Enforcement of Arbitral Awards. (pp. 218-251.) U: *An Introduction to International Arbitration*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Bermann, G. A. (2017). *Recognition and enforcement of foreign arbitral awards: The application of the New York Convention by national courts*, Columbia Law School.
- Borić, Ž. (2009). O arbitraži-arbitrabilnost, ugovor o arbitraži, stranke, arbitražni sud i postupak, *Pravo i porezi*, Zagreb, 1, str. 92-99.
- Born, Gary B. (2020). *International Commercial Arbitration: Three Volume Set*, 3rd edition. Wolters Kluwer.
- Ćiraković, B., Saganić, K. (2017). *Sadržaj i izrada sudskih odluka*, Zagreb: Pravosudna akademija
- Ferrari, F., Rosenfeld, F. and Kotuby, C.T. (2023) *Recognition and Enforcement of Foreign Arbitral Awards: A Concise Guide to the New York Convention's Uniform Regime*. Edward Elgar Publishing
- Gaillard, E. Bermann, G. A. (eds.) (2017). *Guide on the Convention on the Recognition and Enforcement of Foreign Arbitral Awards: New York, 1958*. Brill, str. 17-218.
- Gaillard, E., Di Pietro, D. (2008). *Enforcement of Arbitration Agreements and International Arbitral Awards: The New York Convention in Practice*. Cameron May
- Goldštajn, A., Triva, S. (1987). *Međunarodna trgovačka arbitraža*, Zagreb: Informator
- Ilešić, M. (1994). Arbitražni sporazum, *Privreda i pravo*, 33(3/4), 200-221.
- International Trade Centre. (2003). *Arbitraža i alternativno rješavanje sporova*, Hrvatska gospodarska komora

- Knežević, G., Pavić, V. (2013). *Arbitraža i ADR*, Beograd: Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu
- Kronke, H., Nacimiento, P., Otto, D. and Port, N. C. (2010) *Recognition and Enforcement of Foreign Arbitral Awards: A Global Commentary on the New York Convention*. Kluwer Law International
- Lew, J. D. M., Mistelis, L. A., Kröll, S. M. (2003). *Comparative International Commercial Arbitration*. Kluwer Law International.
- Matana, M. (1984). Arbitražni postupak iz 1536. godine, *Naše more* 31(6), 275.
- Petit, S.Kajkowska, E., in Rowley, J. W., Gaillard, E., Kaiser, G. E. (eds) (2019) *The Guide to Challenging and Enforcing Arbitration Awards*. Law Business Research Limited
- Redfern, A., Hunter, M. (2004). *Law and Practice of International Commercial Arbitration*, 4. izdanje, London: Sweet and Maxwell
- Sajko, K., O. (2020). O arbitrabilnosti u komparativnoj arbitraži – Neke napomene, *Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu*, 60(5), 961-969.
- Sajko, K., (2004). Međunarodno pravni aspekti hrvatskog međunarodnog arbitražnog prava, *Pravo i porezi*, 4, str. 31-39.
- Sesar, M. (2011). *Praktikum arbitražnog prava*, Split: Pravni fakultet
- Sikirić, H. (2013). Pravo mjerodavno za objektivnu arbitrabilnost. U: Uzelac, A., Garašić, J., Maganić, A. *Liber amicorum Mihajlo Dika : zbornik radova u čast 70. rođendana prof. dr. sc. Mihajla Dike*, Zagreb: Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, str. 493-519.
- Lović, S. (2016). Prisilne arbitraže, *Pravo u gospodarstvu*, 55(4), 717-761.
- Sikirić, H. (2009). Javni poredak kao razlog za poništaj pravorijeka, *Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu*, 59(2-3), str. 225. – 232.
- Trajković, M. (2000). *Međunarodno arbitražno pravo*, Beograd: Pravni fakultet
- Triva, S., Uzelac, A. (2007). *Hrvatsko arbitražno pravo - Komentar Zakona o arbitraži i drugi izvori hrvatskog arbitražnog prava*, Zagreb: Narodne novine
- Triva, S. Dika, M. (2004). *Građansko parnično procesno pravo*, Zagreb: Narodne Novine
- Triva, S. (2003). *Arbitraža i alternativno rješavanje sporova: kako rješavati međunarodne poslovne sporove*, Zagreb: Hrvatska gospodarska komora

- Uzelac, A. (2010). Arbitrabilnost – aktualno uređenje i neka otvorena pitanja, *Pravo u gospodarstvu, Hrvatski savez udruga pravnika u gospodarstvu*, 11(4).
- van den Berg, A.J. (1981). *The New York Arbitration Convention of 1958: Towards a Uniform Judicial Interpretation*. Kluwer Law International.
- Van den Berg, A. J. *New York Convention of 1958: Annotated list of topics*
- Vuk, T. (2019). Arbitraža kao sredstvo mirnog rješavanja sporova s posebnim osvrtom na hrvatsko-slovenski granični spor, *Poredbeno pomorsko pravo*, 58(173), 67-102.
- Welsh, A. (2020). The “Public Policy” Exception under the New York Convention: The English Law Approach to Allegations of Illegality and Lessons to be Drawn for Conflicts with International Law Obligations, *American Review of International Arbitration*, 30(2),
- Wolff, R. and Borris, C. (2012). *New York Convention: Convention on the Recognition and Enforcement of Foreign Arbitral Awards of 10 June 1958: Commentary*. C.H. Beck, Hart, Nomos.

Zakonski propisi:

- Odluka i Rješenje Ustavnog suda Republike Hrvatske broj: U-I-331/2021 i dr. od 19. prosinca 2023.
- Pravilnik o arbitraži pri Stalnom arbitražnom sudištu Hrvatske gospodarske komore (Zagrebačka pravila), Narodne novine br. 129/2015
- Newyorška konvencija o priznanju i ovrsi stranih arbitražnih pravorijeka iz 1958., (SL MU 11/81; NN MU 4/94)
- UNCITRAL (1958). *Convention on the Recognition and Enforcement of Foreign Arbitral Awards (New York, 1958) – Status*. Dostupno na: https://uncitral.un.org/en/texts/arbitration/conventions/foreign_arbitral_awards/status
- Vrhovni sud RH. (2001). *Law on arbitration*. Official Gazette no. 88/2001. Dostupno na: https://www.vsrh.hr/CustomPages/Static/HRV/Files/Legislation_Law-Arbitration-RC.pdf
- Zakon o arbitraži, Narodne novine br. 88/01
- Zakon o međunarodnom privatnom pravu, Narodne novine br. 101/17, 67/23

Internet izvori i ostalo:

- European justice (2024). *Kako se može izvršiti sudska odluka?*. Dostupno na: <https://e-justice.europa.eu/printContentPdf.do?printPdfAll=1&plang=hr&idTaxonomy=52&action=printContentPdf&initExpCourtRes=1&useContId=68895>
- ICCA (n.d.) *Guide to NYC: The New York Convention As An Instrument Of International Law*. Dostupno na: <https://icac.org.ua/wp-content/uploads/ICCAs-Guide-to-the-Interpretation-of-the-1958-New-York-Convention-A-Handbook-for-Judges-2.pdf>
- Linklaters. *New York Convention*. Dostupno na: <https://www.linklaters.com/en/knowledge/topics-hub/toolkits/dispute-toolkit/arbitration/enforcement-of-arbitral-awards/new-york-convention>
- New York Convention. *Croatia*. Dostupno na: <https://www.newyorkconvention.org/contracting-states/contracting-states/croatia>
- Stebbing, H. (2021). *Enforcement of awards across Africa – 42 of Africa's 54 states have now acceded to the New York Convention*. Dostupno na: <https://www.nortonrosefulbright.com/en/inside-africa/blog/2021/03/enforcement-of-awards-across-africa--42-of-africas-54-states>
- UNCITRAL (1985). *Model Law on International Commercial Arbitration (1985), with amendments as adopted in 2006*. Dostupno na: https://uncitral.un.org/en/texts/arbitration/modellaw/commercial_arbitration